

FURTUL MOAȘTELOR SFÂNTULUI DUMITRU - 1918

Victorița Aneculi

Cuvinte cheie: Primul Război Mondial, moaște, Sfântul Dumitru, furt
Keywords: First world war, relics, Saint Demetrius, theft.

Abstract: *The Theft Of Saint Demetrius Relics - 1918*

The theft of Saint Demetrius relics was an event which troubled the population of Bucharest during the First World War. A group of Bulgarians soldiers broke the door of Metropolitan Church and they stole the relics of Saint Demetrius, which the citizen from Bucharest considered their protector. Mackensen intervened and the relics were recovered. The car which transported the relics was defected near Călugăreni on the road to Bulgaria. The relics of Saint Demetrius were brought in the same day at Metropolitan Church. They were encountered from lots of people who expected the Saint Demetrius humbly, in the knee. The Saint has made for them one more miracle. The protector of Bucharest was again at his home.

Între 1916 și 1918, 2/3 din România s-au aflat sub ocupația armatei Puterilor Centrale. Secătuite de resurse în cei doi ani de război, armatele Puterilor Centrale au descoperit un dar al abundenței în România. Tot ce le lipsea armatelor Triplei Alianțe, hrana, îmbrăcămintea și materialele pentru purtarea războiului, a fost găsite în țara nou cucerită. Vagoane plecau zilnic din gărilor și porturile românești, încărcate cu cele necesare vieții, pentru familiile lăsate acasă. Venirea germanilor în București a fost asemănată cu sosirea unei „haite de lupi flămânzi”¹.

Ocupația a fost dureroasă pentru românii cărora li s-a rupt o mare parte din trupul țării. Populația care a rămas acasă alături ocupanți era obligată să suporte toate cererile armatei de ocupație, cereri materializate în ordonanțe, amenzi pentru motive absurde și rechiziții. Zilnic erau semnalate plângeri ale românilor care incriminau comportamentul armatelor de ocupație.

Bulgarii, după modelul germanilor, trimiteau zilnic, spre țara lor, mărfuri din teritoriul ocupat. În perioada cuprinsă între 1 decembrie 1916 și 4 august 1917 bulgarii au transportat din Romania 3626 tone de grâu, 9 tone de făină, 51 tone de semințe de porumb, 1775 tone de porumb furajer, 83 tone de ovăz, 1008 tone de orz, 360 tone de pâstăi². De asemenea, în aceeași perioadă, bulgarii au mai luat din România și 862 tone vaselină, 15 tone de parafină 27.692 tone de sare și 9 tone de spirt și alcool³. La acestea s-au adăugat și 9 tone de piei brute, 799 tone de fier, 25 tone de plumb, 26 tone de cupru, 99 de tone de alamă, 11 tone de diverse metale, 1196 tone de părți de

¹ Constantin Bacalbașa, *Capitala sub ocupația dușmanului 1916-1918*, Editura Alcalay & Calafeteanu, Brăila, 1921, p. 45.

² Ion Ardeleanu, *1918 la români. Desăvârșirea unității național-statale a poporului român. Documente externe 1916-1918*, vol. II, Editura Enciclopedică și Științifică, București, 1983, p. 932-933.

³ *Ibidem*, p. 934-935.

mașini, 27 de tone de sodă, 7 tone de diverse chimicale, 816 tone de muniții, 274 tone de lemn nobil, 12 tone de păr de animale, asfalt și pietre 20 de tone, materiale de construcție 359 de tone, 40 tone de cocs, 122 de tone cu diverse alte materiale⁴.

Pe lângă mărfurile luate în mod „oficial” bulgarii au comis și jafuri. Au jefuit și trimis în Bulgaria în plus mobilier din casele pe care le-au jefuit și animale. Spiritul balcanic al bulgarilor s-a manifestat pe tot parcursul perioadei de ocupație. Prin comportamentul lor au terorizat toată populația “toate femeile câte le-au ieșit în cale tinere sau bătrâne, toți băieții, oameni bătrâni chiar și preoți au fost violați”. Un preot din Pantelimon a cerut ajutorul forțelor de Poliție, reclamând faptul că soldații bulgari “i-au invadat casa, i-au dezvirginat cele două fete, i-au violat soția și l-au ultragiat și pe el chiar în biserica în care se refugiase”⁵. Având în vedere aceste acțiuni, cererile populației bucureștene către Poliție, de la care solicitau ajutor, cresc⁶. Asemenea comportamente barbare nu erau doar apanajul soldaților bulgari. Același tip de comportament era caracteristic și pentru femeile care-i însoțeau. O asemenea experiență este trăită de soldații români care mergeau în lagărul de la Giurgiu. “De la intrarea în oraș, o sumă de bulgăroaice, care jefuiau casele în ruină, au început să ne ocărăscă și să arunce în noi cu apă fiartă”⁷. De multe ori, germanii au fost nevoiți, să intervină și să salveze românii de acțiunile bulgarilor. Feldmareșalul Mackensen a trebuit să intervină personal în două episoade, în legătură cu acțiunile de furt ale bulgarilor. Primul dintre acestea a fost furtul manuscriselor de la Academie întreprins de către zece soldați bulgari, aflați sub conducerea locotenentului în rezervă, Oreskoff. Bulgarii și-au justificat demersul prin faptul că manuscrisele aparțineau patrimoniului Bibliotecii Naționale din Sofia. Documentele ar fi fost furate de către români în anul 1913, în timpul războaielor balcanice⁸.

Delegația română, care solicită intervenția lui Mackensen, susține faptul că aceste manuscrise au fost redactate de către călugări români, în limba slavonă, la mănăstirile Bistrița, Aronta și Neamț, iar unele dintre acestea se aflau în biblioteca Academiei de peste 40 de ani. Manuscrisele au fost recuperate în cea mai mare parte, cu excepția lucrării “Museul Bulgariei”, pe care au păstrat-o⁹.

O a doua intervenție a feldmareșalului Mackensen a determinat soluționarea, tot în favoarea românilor, a unei acțiuni, ce putea provoca o revoltă a bucureștenilor - furtul moaștelor sfântului Dumitru Basarabov - considerat de către bucureșteni ocrotitorul capitalei. Liniștea nopții dintre 16 și 17 februarie a fost spartă de clopotele Mitropoliei. Bătăile clopotului nu puteau aduce decât o nouă veste rea pentru populația Bucureștiului, care suporta, din ce în ce mai greu, rigorile ocupației și lipsurile, și care aștepta cu nerăbdare venirea primăverii, după o iarnă ce fusese cumplit de grea.

⁴ *Ibidem*, p. 936-937.

⁵ Constantin Bacalbașa, *op., cit.*, p. 43-44.

⁶ Al. Tzigara Sammurcaș, *Mărturisiri si-li-te*, Convorbiri literare, București, 1920, p. 69.

⁷ N. Russu Ardeleanu, *Prizonier în țara ta. 8 luni în teritoriul ocupat*, s.e., Botoșani, 1819, p. 17.

⁸ Arhibald G. Rădulescu, *Porcii. Impresii din timpul invaziei. Note de om necăjit*, vol I, Editura Poporul, București, 1921, p. 202.

⁹ *Ibidem*.

Existau informații conform cărora moaștele au fost revendicate de bulgari, cu șase luni înainte, de a încerca să le recupereze fraudulos¹⁰. Motivarea acestei cereri a fost întemeiată pe faptul că Sfântul Dumitru era de origine bulgară și că era sfântul lor național¹¹. Sfântul Dumitru Basarabov, pe care românii îl celebrează la 27 octombrie sub numele de Dimitrie cel Nou, nu este menționat printre cei 21 de omonimi în *Bibliotheca Sanctorum*¹². Este menționat Sfântul Dumitru Izvorătorul de Mir¹³ pe care românii îl celebrează la 26 octombrie.

Există surse care îl identifică pe Sfântul Dumitru Basarabov ca trăind la sud de Dunăre, în secolul al XIII-lea¹⁴. Viitorul Sfânt Dumitru s-a născut într-o familie ortodoxă, care se ocupa cu de creșterea animalelor, din satul Basarabi, aflat pe râul Lomului, localitate situată la sud de Dunăre, în apropierea cetății Rusciuc¹⁵. Nu se cunosc informații în legătură cu moartea și amplasarea mormântului lui. Moaștele au fost scoase la suprafață de debitul crescut al râului Lom, care a surpat intrarea în peștera Dimitrie¹⁶. Informații despre puterea lui au fost aduse la cunoștința publicului, ca de altfel și în cazul altor sfinți, prin intermediul unor viziuni, pe care le-a avut o copilă bolnavă. Ea a fost tratată prin atingerea moaștelor decoperite în peșteră.

Mitropolitul primat Conon susține că moaștele provin din Serbia și că ar fi fost aduse la București de către ruși, în 1769 în timpul unei incursiuni armate împotriva turcilor¹⁷.

Alte surse indică faptul că moaștele au fost aduse din Bulgaria de către generalul rus Salticov, în anul 1774¹⁸, în vremea mitropolitului Grigore al II-lea.

Cererea bulgarilor, prin care revendicau moaștele, a fost respinsă de către feldmareșalul Mackensen¹⁹. Prin urmare, aceștia au conceput un plan pentru a recupera moaștele. Pe 17 februarie, în jurul orelor 2-3 dimineața, bulgarii au trecut la fapte. Planul a fost pus la punct de către reprezentantul bulgarilor Tantiloff. Cei care acționau erau sergentul Belomovski, care avea să conducă mașina, și un grup de soldați bulgari. Câțiva soldați bulgari înarmați așteptau într-o mașină, care era parcată pe strada 11 iunie, în apropiere de Dealul Mitropoliei²⁰. În acest timp, alți câțiva soldați l-au atras pe paznicul postului, sub pretext că au de făcut un denunț pe strada Bibescu. Cel de-al doilea grup avea misiunea de a-l reține pe sergent. Primul grup a

¹⁰ Anibal Stoenescu, *Din vremea ocupației*, Atelierele grafice Socec&Comp. S.A., București, 1927, p. 107, Al. Tzigara Sammurcaș, *op. cit.*, p.100.

¹¹ I. G. Duca, *Memorii. Războiul (1916-1917)*, vol. III, Editura Machiavelli, București, 1944, p. 155.

¹² Coord. Filippo Caraffa, *Bibliotheca Sanctorum*, Editura Institutului Pietro Ciriaci, Roma, 1964, p. 551-566.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ Coord. Pr. Mihai Hau, *Catedrala Partiarhală. Restaurare și resfințire-2008*, Editura Cuvântul Vieții, Mitropolia Munteniei și Dobrogei, 2009, p.16.

¹⁵ http://www.univ-ovidius.ro/btcasian/SINAXAR_ORTODOX/sfinți/octombrie/Dimitrie_basarabov.htm.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ Raymund Netzhammer, *Episcop în România. Într-o epocă a conflictelor naționale și religioase*, Editura Academiei Române, București, 2005, p. 759.

¹⁸ Grigore Ionescu, *București. Ghid istoric și artistic*, Fundația pentru literatură și artă regele Carol al II-lea București, 1938, p. 248.

¹⁹ Anibal Stoenescu, *op. cit.*, p. 107.

²⁰ Constantin Bacalbașa, *op. cit.*, p. 168.

spart ușa Mitropoliei și a furat moaștele Sfântului Dumitru, împreună cu racla de argint, în care era așezat²¹. Episcopul catolic Netzhhammer a înștiințat pe feldmareșalul Mackensen, Poliția, pe ministrul afacerilor străine și al cultelor. Feldmareșalul Mackensen a fost rugat să intervină și să soluționeze acest caz. Cu ajutorul său, în câteva ore moaștele au fost recuperate. Acest eveniment se suprapunea pe discuțiile pentru încheierea păcii de la Buftea-București. România era pusă în fața unei dureroase realități: pierderea Dobrogei, ce urma să fie cedată Bulgariei, a creștei muntoase a Carpaților și a unor importante orașe în favoarea Ungariei, la care se adăugau alte condiții grele pentru țară. Acestea se refereau la impunerea unor taxe la Porțile de Fier în favoarea Austro-Ungariei²². Tratatul cu Germania prevedea și despăgubiri, de la cele civile până la înghețarea pe timp de cinci ani a depozitelor Băncii Naționale, depozite care urmau să fie transferate la Banca Imperială germană. Printr-o Convenție specială Germania își rezerva dreptul exclusiv de a folosi terenurile statului român pentru explorarea, exploatarea și prelucrarea țițeiului pe durata a 30 de ani, termen ce putea fi prelungit cu încă 30 de ani²³. De asemenea, România era obligată printr-o Convenție economică să vândă Germaniei și Austro-Ungariei cerealele și vitele pe care le avea în plus²⁴, impunându-i astfel reperatele comerțului extern.

În asemenea context, pierderea iremediabilă a protectorului Bucureștiului putea produce o revoltă în rândul populației disperate, care trăia cu certitudinea că până și Dumnezeu îi părăsise. A doua zi, mii de bucureșteni au venit în pelerinaj, pe Dealul Mitropoliei. Pe lângă durerea pierderii protectorului, rămănea fără răspuns întrebarea: cum a fost posibil ca sfântul să fie ridicat? Pentru că se știa că atunci când sfântul nu vrea să fie ridicat la sfeștanii aducătoare de ploaie sau la alte slujbe “se lasă greu și atunci nicio putere omenească nu-l poate urni din loc”²⁵.

La ora 6 seara, clopotul este tras din nou. De această dată, aducea o veste îmbucurătoare. Sfântul se întorcea acasă! Mașina, care îl transporta, s-a defectat pe drum, la aproximativ doi kilometri de Călugăreni. Încercările de a o pune din nou în funcțiune au dat greș. Moaștele au fost descoperite de către soldații care au plecat să le recupereze, în apropiere de Giurgiu, într-o căruță care se îndrepta spre Bulgaria²⁶. Au fost aduse într-o atmosferă solemnă, la Mitropolie, înconjurate de cavaleriști din

²¹ Raymund Netzhhammer, *op. cit.*, p. 759.

²² Colonel dr. Vasile Alexandrescu, conf. univ. dr. Ion Ardeleanu, dr. Vasile Arimia, prof. univ. dr. Emilian Bold, colonel Constantin Căzănișteanu, general-locotenent dr. Ilie Ceaușescu, colonel dr. Nicolae Ciobanu, cercetător științific Maria Georgescu, dr. Mircea Iosa, colonel dr. Vasile Mocanu, dr. Viorica Moisuc, conf. univ. dr. Mircea Mușat, dr. Constantin Olteanu, dr. Ion M. Oprea, cercetător științific principal Paul Opreșcu, acad. Ștefan Pascu, lector univ. dr. Mircea N. Popa, cercetător științific Dumitru Preda, maior Costică Prodan, colonel dr. Gheorghe Romanescu, dr. Dorina Rusu, cercetător științific Cornel Scafeș, colonel dr. Constantin Toderășcu, colonel dr. Florian Tucă, colonel dr. Gheorghe Tudor, colonel (r) dr. Dumitru Țuțu, dr. Gheorghe Unc, căpitan Vladimir Zodian, *România în anii primului război mondial. Caracterul drept, eliberator al participării României la război*, vol III, Editura Militară, București, 1987, p. 440.

²³ *Ibidem*.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ Constantin Bacalbașa, *op. cit.*, p. 169.

²⁶ Raymund Netzhhammer, *op. cit.*, p. 760.

Corpul Ulanilor Morței²⁷. A fost întâmpinat de o mulțime de țărani și târgoveți, care așteptau reîntoarcerea sfântului, evlavioși, în genunchi.

Dosarul acestei acțiuni s-a încheiat cu raportul făcut de generalul Kock, la 20 februarie²⁸, care demonstra că autoritățile române au preluat racla, împreună cu moaștele.

După rezolvarea favorabilă pentru bucureșteni a acestei probleme, s-au aflat amănuntele acestei acțiuni și numele persoanelor care au avut rol important în realizarea planului. Sergentul bulgar, Belomovschi, conducătorul automobilului, a deconspirat întregul plan fostului comisar al Poliției Alexandru Ploșoreanu, când se afla în stare bahică, la restaurantul Mercur. Astfel, s-a aflat că planul furtului era de mult timp conceput de Tantiloff. Lui Belomovschi i s-a promis, după ce acțiunea ar fi fost dusă la îndeplinire, avansarea la rangul de locotenent și uriașa sumă de 20 de mii lei. Impresionat de avantajele de care ar fi beneficiat, Belomovschi a avansat idea de a-l ucide pe sergentul de pază al Mitropoliei, dar Tantiloff s-a opus²⁹. Tocmai acest amănunt a determinat eșecul întregului plan. Dacă Tantiloff ar fi acceptat sugestia sergentului Belomovschi de a-l ucide pe cel care păzea Mitropolia, furtul ar fi putut avea mari sortii de izbândă. S-ar fi aflat de furtul moaștelor abia dimineața, când ele s-ar fi aflat deja pe teritoriul Bulgariei.

Cei doi au avut și un plan de rezervă. În cazul în care ar fi fost prinși asupra faptului, sergentul Belomovschi ar fi fost pedepsit pentru a nu determina o reacție prea dură a românilor, însă avea promisiunea că va fi eliberat în scurt timp.

Bucuria bucureștenilor era fără margini. Un lucru umbra totuși sufletele lor. Cel care a condus mașina, cu care au fost furate moaștele, se plimba, a doua zi, liber, prin capitală. Însă, Sfântul Dimitrie mai făcuse o minune pentru ei. Nu s-a lăsat furat de soldații bulgari. Aceasta avea să se adauge altor trei momente grele, care i-au pus la încercare pe locuitorii capitalei de-a lungul timpului. Moaștele au fost scoase din Mitropolie, în cadrul unor procesiuni în anul 1815, din porunca domnitorului Caragea, pentru a ajuta în timpul unei epidemii de ciumă. I s-a cerut ajutorul pentru o altă epidemie, holera, în anul 1831. A treia procesiune a avut loc în anul 1927, în timpul domnitorului Grigore Ghica, pentru a pune capăt unei secete cumplite³⁰.

Sfântul Dimitrie, care-i protejase atât de mult timp, nu voise să-i părăsească nici de această dată. Revenirea Sfântului le-a adus din nou speranța că Dumnezeu este alături de ei și că vor beneficia de ajutorul lui în recuperarea țării de sub ocupația armatelor Puterilor Centrale, că îi vor revedea pe cei din familie, care erau departe de casă, luptând împotriva străinilor, care le-au răpit țara, că liniștea și pacea vor face parte din nou din viața lor cotidiană. Constantin Bacalbașa consideră că în timpul ocupației, cele mai greu de îndurat acțiuni pentru populația capitalei au fost rechizițiile clopotelor de la biserici și furtul moaștelor Sfântului Dumitru³¹.

²⁷ Constantin Bacalbașa, *op. cit.*, p. 169.

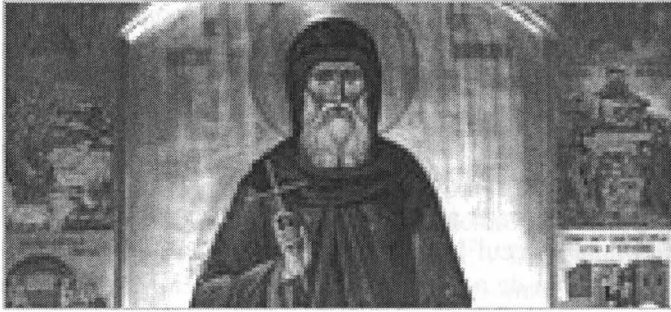
²⁸ Al. Tzigara Sammurcaș, *Memorii (1910-1918)*, vol II, Editura „Grai și suflet - Cultura Națională”, București, 1999, p. 210.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ <http://www.creștinortodox.ro/diverse/sfântul-dimitrie-basarabov-97214.html>.

³¹ Constantin Bacalbașa, *op. cit.*, p.169.

Furtul moaștelor Sfântului Dumitru a reprezentat un episod al ocupației Puterilor Centrale în România. Încă odată reprezentanții germanilor au intervenit în favoarea românilor pentru a-i apăra de atrocitățile comise de aliații lor, bulgarii. Furtul s-a produs într-o perioadă extrem de sensibilă pentru relațiile româno-germane. Discuțiile pentru încheierea păcii de la Buftea-București nu puteau fi tulburate de un asemenea eveniment care ar fi putut crea dezechilibre sociale.

Icoana Sfântului Dumitru Basarabov reprezentare preluată de pe <http://www.crestinortodox.ro/diverse/sfantul-dimitrie-basarabov-97214.html>.
Image of Saint Demetrius representation taken from <http://www.crestinortodox.ro/diverse/sfantul-dimitrie-basarabov-97214.html>.

Bibliografie:

- Alexandrescu, Vasile, colonel dr., Ardeleanu, Ion, conf. univ. dr., Arimia, Vasile, Bold, Emilian, prof. univ. dr. Căzănișteanu, Constantin, colonel general-locotenent, Ceașescu, Ilie, dr. Ciobanu, Nicolae, colonel, dr. Georgescu, Maria, cercetător științific, Iosa, Mircea, dr., Mocanu, Vasile, colonel dr., Moiscu, Viorica, dr., Mușat, Mircea, conf. univ. dr., Olteanu, Constantin, dr., Oprea, Ion, M., dr. Oprescu, Paul, cercetător științific principal, Pascu, Ștefan, acad., Popa, Mircea, N., lector univ. dr. Preda, Dumitru, cercetător științific, Prodan, Costică, maior, Romanescu, Gheorghe, colonel dr. Rusu, Dorina, dr., Scafeș, Cornel, cercetător științific, Toderășcu, Constantin, colonel dr. Tucă, Florian, colonel dr. Tudor, Gheorghe, colonel dr. Țuțu, Dumitru, colonel (r) dr. Unc, Gheorghe, dr. Zodian, Vladimir, căpitan, *România în anii primului război mondial. Caracterul drept, eliberator al participării României la război*, vol III, Editura Militară, București, 1987.
- Ardeleanu, Ion, *1918 la români. Desăvârșirea unității național-statale a poporului român. Documente externe 1916-1918*, vol. II, Editura Enciclopedică și Științifică, București, 1983.
- Ardeleanu, Russu, N., *Prizonier în țara ta. 8 luni în teritoriul ocupat*, s.e., Botoșani, 1918.
- Bacalbașa, Constantin, *Capitala sub ocupația dușmanului 1916-1918*, Editura Alcalay & Calafeteanu, Brăila, 1921.

- Caraffa, Filippo, coord., *Bibliotheca Sanctorum*, Editura Institutului Pietro Ciriaci, Roma, 1964.
- Duca, G., I., *Memorii. Războiul (1916-1917)*, vol. III, Editura Machiavelli, București, 1944.
- Ionescu, Grigore, *București. Ghid istoric și artistic*, Fundația pentru literatură și artă regele Carol al II lea București, 1938.
- Hau, Mihai, Coord. Pr., *Catedrala Partiarhală. Restaurare și resfințire-2008*, Editura Cuvântul Vieții, Mitropolia Munteniei și Dobrogei, 2009.
- Netzhhammer, Raymund, *Episcop în România. Într-o epocă a conflictelor naționale și religioase*, Editura Academiei Române, București, 2005.
- Rădulescu, Arhibald, G. *Porcii. Impresii din timpul invaziei. Note de om necăjit*, vol I, Editura Poporul, București, 1921.
- Sammurcaș, Tzigara, Al., *Mărturisiri si-li-te*, Convorbiri literare, București, 1920.
- Idem, *Memorii (1910-1918)*, vol. II, Editura „Grai și suflet-Cultura Națională, București, 1999.
- Stoenescu, Anibal Din vremea ocupației, *Atelierele grafice Socec&Comp. S.A.*, București, 1927.
- http://www.univ.-ovidius.ro/btcasian/SINAXAR_ORTODOX/sfinți/octombrie/Dimitrie_basarabov.htm.
- <http://www.creștinortodox.ro/diverse/sfântul -dimitrie-basarabov-97214.html>